

Obiekty sakralne

Kaplice

- Kaplica i klasztor sióstr albertynek na Kalatówkach

Pomysł wybudowania pustelni z kaplicą powstał podczas pierwszego pobytu brata Alberta w Zakopanem, gdy przyjechał odwiedzić swojego przyjaciela Stanisława Witkiewicza, który przebywał w Zakopanem na leczeniu. Plan ten mógł zostać zrealizowany dopiero wtedy, gdy hr. Władysław Zamoyski podarował grunt pod budowę klasztoru. W styczniu 1898 roku rozpoczęto budowę wg projektu Stanisława Witkiewicza. W sierpniu tegoż roku dokonano uroczystego poświęcenia kaplicy i klasztoru. W 1901 roku wzniesiono także domek, w którym zamieszkał brat Albert, po objęciu pustelni przez siostry albertynki. Obecnie w domku tym jest prezentowana ekspozycja pamiątek po Adamie Chmielowskim – bracie Albercie.

Więcej o kaplicy św. Krzyża można przeczytać [tutaj](#).

- Klasztor albertynów na Śpiącej Górze

Gdy w 1902 klasztor przy drodze na Kalatówki przejęły siostry zakonne, bracia przenieśli się do siedziby na Śpiącej Górze. W 1926 roku wzniesiono kaplicę przy Pustelni na Śpiącej Górze pod wezwaniem matki Boskiej Nieustającej Pomocy. W 1977 Pustelnia wraz z kaplicą została zniszczona w pożarze. W 1984 roku odbudowano budynki klasztorne w stylu nawiązującym do stylu zakopiańskiego.

- Kaplica na Wiktorówkach

Historia powstania tej kaplicy wiąże się z wydarzeniem, które miało miejsce w roku 1860 w rejonie Polany Rusinowej. Według Wojciecha Łukaszczyka "Kulawego" z Murzasichla – ówczesnego pasterza, młoda dziewczyna Marysia Murzańska, szukając owiec, ujrzała w lesie pośród mgły piękną Jaśniejącą Panią. Dostała od niej polecenie, aby upomniała ludzi, żeby przestali grzeszyć i pokutowali za własne winy. Wydarzenie to upamiętniono najpierw poprzez przybicie do świerka obrazka z wizerunkiem Matki Boskiej. Odtąd w miejscu tym pasterze i robotnicy leśni modlili się, wierząc, że posiada ono moc. Cudowne właściwości przypisywano też wodzie z pobliskiego źródła. Z czasem obrazek uległ zniszczeniu, a na jego miejscu zawieszono obraz na szkle. W końcu leśniczy W. Bieńkowski ufundował płaskorzeźbę Matki Bożej, która upamiętniała miejsce cudownego objawienia. W 1902 roku zbudowano małą kapliczkę na wzór szalasu pasterskiego i przeniesiono do niej figurkę Matki Bożej wykonaną w końcu XIX wieku przez nieznanego artystę. Ta niewielka kaplica wkrótce spłonęła, ale figurę uratowano. W 1921 roku kaplicę odbudowano, a w 1932 powiększono tak, że mieścił się w niej ołtarz i kilkoro ludzi. W latach 1936–37 wybudowano nową kaplicę. Przez pierwszy okres działalności duszpasterskiej opiekę nad kaplicą sprawowali ojcowie marianie. Msze święte

celebrowane były w tym czasie sporadycznie. W 1958 roku placówkę na Wiktorówkach objęli dominikanie. Ojciec Paweł Kielar dobudował do kaplicy część północną, kuchnię i sygnaturkę. Dalsze prace prowadził ojciec Leonard Węgrzyniak. Obecnie kaplica Matki Boskiej Jaworzyńskiej jest jednym z najważniejszych ośrodków kultu maryjnego w Tatrach i na Podhalu.

- Kaplica Najśw. Serca Pana Jezusa w Jaszczurówce

Ufundowana przez Uznańskich, po śmierci Adama Uznańskiego (1903), jako kaplica rodzinna. Zgodę na budowę wyraził w roku 1904 ks. kardynał Jan Puzyna i prawdopodobnie w tym jeszcze roku przystąpiono do wznoszenia obiektu, według planów sporządzonych przez Stanisława Witkiewicza. Wykonawcami byli Szymon Lasak (majster), Stanisław i Tomasz Bobakowie oraz Maciej Stoch. Prace nadzorował inż. Aurelian Blach. Budowa została ukończona w roku 1907, a do 1908 roku urządzano wnętrze. Poświęcenie kaplicy odbyło się w lecie 1908 r. Losy kapliczki w okresie międzywojennym są mało znane. Wiadomo, że w tym czasie znajdowała się ona pod opieką rodziny Uznańskich oraz parafii poronińskiej. Z czasów okupacji pochodzi dębowy żyrandol podwieszony na sosrzebie, wykonany przez Stanisława Zdyba. W latach pięćdziesiątych, kiedy opiekowali się nią księża Marianie, wzbogaciła się o Drogę Krzyżową, malowaną na szkłe przez Józefa Jana Jachymiaka (1954) oraz rzeźbione przez Józefa Janasa dwa boczne ołtarze – Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz św. Józefa. W tym też czasie umieszczona została nad głównym wejściem figurka Chrystusa Frasobliwego, dzieło tego samego artysty ludowego. W latach 1978–1981 przeprowadzono generalny remont konserwatorski obiektu, dzięki staraniom ks. Jana Kowalika, proboszcza parafii na Olczy. Pracami kierował architekt Antoni Nowotarski. Od 1984 roku kaplicą opiekują się ponownie ojcowie marianie z parafii na Cyrhli.

Więcej o kaplicy Najświętszego Serca Pana Jezusa można przeczytać [tutaj](#).

- Kapliczka hawiarska (zwana też zbójnicką) w Starych Kościeliskach

Polana Stare Kościeliska była w przeszłości osadą górniczą. W górnych częściach Doliny Kościeliskiej wydobywano rudy metali kolorowych już w XV w. W czasach działalności Komisji Skarbowej za Stanisława Augusta działała na polanie huta metali kolorowych (II. poł. XVIII w.), a później huta żelaza, tzw. Zakład Hutniczy Zakopane II (koniec XVIII i początek XIX w.). Przy istniejącej osadzie górniczo-hutniczej wzniesiony został wg podania kościółek, od którego miała powstać nazwa "Kościeliska". Na jego miejscu zbudowano ponoć obecną kapliczkę. Na podstawie dostępnych źródeł można ją datować na 1 ćw. XIX w. W r. 1922 przeprowadzony został remont, podczas którego pierwotną kratę drewnianą wymieniono na pełne drzwi. Kolejna restauracja miała miejsce w latach 1965-1968, kiedy pobito nowymi gontami kopulasty daszek, ponownie wymieniono drzwi oraz urządzono wnętrze. Uporządkowano wówczas także otoczenie obiektu. Usytuowana na skraju polany, po prawej stronie drogi prowadzącej na Ornak. Murowana, założona na rzucie kwadratu, ściany tynkowane i bielone, dach baniasty pobity gontem, zwieńczony metalowym krzyżem. W ścianie frontowej wnęka zamknięta od góry łukiem półokręgu, w której umieszczony ołtarzyk (pierwotnie obrazki) z figurką Matki Boskiej z Dzieciątkiem, rzeźbioną w drewnie lipowym. Drzwi z zewnątrz okute blachą, w górnej części okratowane. Pod kratą wystylizowana kuta parzenica, ze skrzyżowanymi młotkami w centrum (z ostatniej restauracji). W przepasce hełmu także emblemat górniczy, umieszczony staraniem Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego na

początku lat 70 XX w. Nad drzwiami napis: AVE MARYJA.

Krzyże

- Krzyż na Giewoncie

Prawdopodobnie najslynniejszy z krzyży w Polsce. Postawiony w 1901 roku z inicjatywy proboszcza parafii zakopiańskiej ks. Kazimierza Kaszelewskiego. Pierwotnie na szczycie Giewontu postawiono drewniany krzyż, po to by sprawdzić, czy będzie on dobrze widoczny z Zakopanego. Ów drewniany krzyż miał 10,5 metra wysokości, jednak postanowiono zamówić w krakowskiej fabryce Górskiego krzyż większy, bo 17,5-metrowy. Fabryka wykonała krzyż składający się z 400 kawałków i ważący 1819 kg. 3 lipca 1901 po Mszy św. odprawionej w kościele parafialnym 500 osób i 18 wozów rozpoczęło mozolny transport elementów krzyża na Giewont przez Halę Kondratową. Oprócz krzyża na szczyt Giewontu wyniesiono także 400 kg cementu oraz 200 konewek płóciennych wody. Następnie przez sześć dni sześciu górali oraz inż. Górecki ze swoimi pracownikami montowało krzyż na gotowej betonowej podstawie. Krzyż ma 15 metrów wysokości, 2,5 metra konstrukcji jest wpuszczone w skałę. Ramię poprzeczne ma 5,5 metra długości. Poświęcenia krzyża dokonał ks. kanonik kanclerz Bandurski z Krakowa 19 sierpnia 1901 roku. Na krzyżu umieszczono dwie tabliczki. Pierwszą z napisem: ZBAWICIELOWI ŚWIATA NA PRZEŁOMIE WIEKÓW - PARAFIA ZAKOPANE ZE SWOIM PROBOSZCZEM KASZELEWSKIM 1900-1901 zawieszono w dniu jego poświęcenia. Drugą tablicę z napisem PRZY TYM KRZYŻU W ROKU ŚWIĘTYM MOŻNA ZYSKAĆ ODPUST JUBILEUSZOWY przybito w 1975 r. W tym także roku przeprowadzono renowację krzyża i zabezpieczono go przed korozją. Ksiądz Władysław Curzydło - ówczesny proboszcz parafii w Zakopanem kierował pracami renowacyjnymi. Krzyż został wpisany do rejestru zabytków.

Więcej o krzyżu na Giewoncie można przeczytać [tutaj](#).

- Krzyż Wincentego Pola

Do czasu powstania krzyża na Giewoncie był najbardziej znanym symbolem religijnym po północnej stronie Tatr. Jego historia wiąże się z legendą "młyna srebrnego" z czasów Zygmunta Starego, z którego ma pochodzić kamień, w którym krzyż jest osadzony. Pierwszy drewniany krzyż umieścili w kamieniu studenci Uniwersytetu Jagiellońskiego z inicjatywy swojego profesora, Wincentego Pola, podczas wycieczki naukowej odbytej w lecie 1852 r. T. Żebrowski wyrzeźbił wówczas na nim słowa św. Pawła: "I nic nad Boga". Po jego zniszczeniu, nowy ufundował w roku 1868 Walery Eljasz, a jego wykonawcą był Maciej Sieczka. Wreszcie obecny, metalowy, odlany został z inicjatywy Towarzystwa Tatrzańskiego w 1883 r. przez fabrykę maszyn Z. Zielenieckiego w Krakowie. Usytuowany na początku Hali Smytniej, pod lasem, po prawej stronie drogi prowadzącej na Halę Ornak. Metalowy, odlewany, o prostej formie, z ostro zakończonymi ramionami, osadzony w kamieniu młyńskim z piaskowca kwarcytowego. Na ramionach wypukły napis, stanowiący powtórzenie pierwotnego tekstu.

- Krzyż nad Czarnym Stawem pod Rysami

Wykonany w Kuźnicach wg projektu Wojciecha Kułacha Wawrzyńcoka – twórcy ołtarzy w Starym Kościele w Zakopanem; w górnej części posiada napis: "A.C.1836".

- Krzyż żeliwny w Kuźnicach u wylotu alei dworskiej

Właściciel huty w Kuźnicach Edward Homolacs ufundował krzyż, aby upamiętnić jednego ze swoich służących, który uratował mu życie podczas napadu, który miał miejsce w trakcie powrotu z wystawy przemysłowej we Wiedniu. Na krzyżu widnieje napis: "Oycze w ręce Twe polecam ducha mego" oraz data 1839.

- Krzyż drewniany przy drodze do Kuźnic

Krzyż upamiętnia tragiczną śmierć Polaków, rozstrzelanych przez hitlerowców 30 maja 1944 roku. Obok krzyża stoi pomnik Prometeusz Rozstrzelany autorstwa Władysława Hasióra.

Figurki sakralne

- Figurka Matki Boskiej w Bramie Kraszewskiego

W przewężeniu Doliny Kościeliskiej, zwanym dawniej "Miedzy Krzesanice", a obecnie Bramą Kraszewskiego, w 1897 roku umieszczono figurkę Matki Boskiej jako votum wdzięczności za uratowanie życia leśniczemu, który spadł w czasie usuwania drzewa ze szczytowej partii ścian. Figurka znajduje się na wysokości ok. 980 m n.p.m. Przed wnęką jest tablica z czarnego marmuru z napisem: "CZEŚĆ KRÓLOWI (ZDROWIE NASZEGO PANA) LEŚNICZY 1897". Stąd też istnieje hipoteza, która mówi, że figurkę postawił leśniczy jako podziękowanie za powrót do zdrowia cesarza Franciszka Józefa.

- Figura Matki Boskiej Niepokalanej w ścianie Zawratowej Turni

Najwyższe miejsce kultu maryjnego w Polsce. Figurka ufundowana została przez twórcę Orlej Perci księdza Walentego Gadowskiego, który wraz z Klimkiem Bachledą umieścił ją w Zawratowej Turni w roku 1904. Okazją była 50. rocznica ogłoszenia dogmatu o niepokalanym poczęciu Najświętszej Marii Panny.